

(א) כמותו מג. נח: גטין יב.
[ב"מ נג.] (ג) כמותו מג.
א ב"ב נב. (ד) [ג"ל צ"ק
י.], (ה) [ג"ה שפעה],
(ו) [כמותו מג. מוספות
ד"ה שפעה חתא שער ימי
נעוה וואו נכון], (ז) [ועי'
המספות כמותו מג. ד"ה
ל"ג קדושין טו. ד"ה י
טוב].

תורה אור השלם
1. ודקה כי אמר אליך
לא אצא מעמך כי
אחריך ואת ביתך כי טוב
לו עמך. דברים טו טז

מוסף רש"י
יכול הרב לומר לעבד.
כענין עשה עמי.
מלכה, ואינו זך. אלא
חזר על הפתחים (גטין
יב.). רב חסדא אמר
ספר תורה. ללמוד זו,
הי פירות והקין קיים
(רשב"ם ב"ב נב.). דיקלא
דאכיל מיניה. הקטן,
תמרי. והקין קיים, אכל
בעסקא לא, שמה ילרע
זה דבר מקלה ותאכד
(שם).

רבינו חננאל
אמ' ליה לא זכתה תורה
לאב אלא שבח נעורים
בלבד, פיר' אבל חבלה
ידיה הוי. לא נצרכה אלא
להעדרה. פי' כל מה
שישאר מדמי החבלה
אחרי טיפוק מונותיה הוא
שנוטל האב.

לאין אדם רשאי לחבול בצמו דהא ישראלית היא ועבר על לא
יוסף פנ יוסף (דברים כה): מן השבט זומן שטענד שנו. ולא
צענד לאחר דנותן שצמו לרצו. קתני מיהת דעבד עברי שלו
פטור הואיל ומעשה דיו שלו וה"ל כיון דצמו מעשה ידיה שלו
לשקול שבת דידה וקשה לרצ דלמחר
לא זכתה תורה לאב אלא שבת
נעורים בלבד דודאי אפי' חבלות
זכתה לו: מודה רב בשבת. דיהיבין
ליה לאב: צננו. לא זכי ליה רחמנא
מידי אכל צצמו קטנה זכי ליה:
אפי' למ"ד יכול הרצ כו'. פלוגתא
במסכת גטין י' צפרק שני: סחר.
סבז ואכול חזור על הפתחים. ל"א
סחר סבז לפתחי העיר: להעדרה.
המותר על מונותיה: דרצא בריה דרצ
עולא צפ' נערה שנתפתה (כמותו מג.):
לאצוה צעי למיטא לא. דמאי שגא
כי חצל צהו איהו דמפטור משבת
משום דסמוכין על שולחנו כי חצלי
צהו אחריני נמי ליטמו ליה: צמידי
דחפר ציה. ממונא כגון היכא דחצל
צהו איהו דנימא ליה און זיל שלים:
והרי מליאה. דתנן בשנים אוחזין
(ב"מ דף יב.) מליאת צנו וצמו
הקטנים הרי אלו שלו ואוקימנא התם
[ספ.] גדול וסמוך על שולחנו וזה קטן:
לדפחתה

אמר ליה לא זכתה התורה לאב אלא שבח
נעורים בלבד איתבייה החובל בעבד עברי
חייב בכולן חוץ מן השבת בזמן שהוא שלו
אמר אביי "מודה רב בשבת דמעשה ידיה
עד שעת בגרות דאבוה הוי איתבייה
החובל בבנו גדול יתן לו מיד בבנו קטן
יעשה לו סגולה החובל בבנו קטנה פטור
ולא עוד אלא אחרים שחבלו בה חייבין ליתן
לאביה ה"ל בשבת: ובבנו גדול יתן לו
מיד ורמינהו החובל בבנו ובבנותיו של
אחרים גדולים יתן להם מיד קטנים יעשה
להם סגולה בבנו ובבנותיו שלו פטור
אמרי לא קשיא יכאן כשסמוכים על שלחנו
כאן בשאין סמוכין על שלחנו במאי אוקימתא
לקמייתא בשאין סמוכין על שלחנו אי הכי
אימא סיפא החובל בבנו הקטנה פטור ולא
עוד אלא אחרים שחבלו בה חייבין ליתן
לאביה לדידה בעי למיתב לה דבעיא מוזני
ואפי' למ"ד יכול הרב לומר לעבד עשה
עמי ואינו זך הגי מילי בעבד כנעני דאמר
ליה עבד עבדתא כולי יומא ולאורתא זיל סחר
ואכול אבל עבד עברי
דכתיב יכי טוב לו עמך עמך במאכל עמך במשתה לא כל שכן בתו
כדאמר רבא בריה דרב עולא לא נצרכה אלא להעדרה ה"ל לא נצרכה אלא
להעדרה במאי אוקימתא לבתרייתא בסמוכין על שלחנו גדולים יתן להם
מיד קטנים יעשה להם סגולה אמאי לאביהם בעי למיתב אמרי כי קא
קפיד במידי דקא חסר במידי דאתא מעלמא לא קפיד והא מציאה דמעלמא
קאתי להו וקא קפיד אמרי רוחא דקאתי להו מעלמא וליה להו צערא
דגופייהו בגויה אבל חבלה דאית להו צערא דגופייהו ומעלמא קאתי
להו לא קפיד והא התם דאית לה צערא דגופא ומעלמא קאתי לה וקא
קפיד דקתני ולא עוד אלא (אפילו) אחרים שחבלו בה חייבין ליתן לאביה
אמרי התם דגברא קפדנא הוא דהא אין סמוכין על שלחנו אפילו במידי דאית
להו מעלמא קפיד הכא דלאו גברא קפדנא הוא דהא סמוכין על שלחנו כי קא
קפיד במידי דקא חסר ליה במידי דאית להו מעלמא לא קפיד מאי סגולה רב
חסדא אמר ספר תורה רבה בר רב הונא אמר ודיקלא דאכיל מיניה תמרי וכן
אמר ריש לקיש לא זכתה תורה לאב אלא שבח נעורים בלבד ורבי יוחנן אמר
אפילו פציעה פציעה ס"ד אפילו רבי אלעזר לא קמיבעיא ליה אלא חבלה
דאפחתה

ליה עבד עבדתא כולי יומא ולאורתא זיל סחר
ואכול אבל עבד עברי
דכתיב יכי טוב לו עמך עמך במאכל עמך במשתה לא כל שכן בתו
כדאמר רבא בריה דרב עולא לא נצרכה אלא להעדרה ה"ל לא נצרכה אלא
להעדרה במאי אוקימתא לבתרייתא בסמוכין על שלחנו גדולים יתן להם
מיד קטנים יעשה להם סגולה אמאי לאביהם בעי למיתב אמרי כי קא
קפיד במידי דקא חסר במידי דאתא מעלמא לא קפיד והא מציאה דמעלמא
קאתי להו וקא קפיד אמרי רוחא דקאתי להו מעלמא וליה להו צערא
דגופייהו בגויה אבל חבלה דאית להו צערא דגופייהו ומעלמא קאתי
להו לא קפיד והא התם דאית לה צערא דגופא ומעלמא קאתי לה וקא
קפיד דקתני ולא עוד אלא (אפילו) אחרים שחבלו בה חייבין ליתן לאביה
אמרי התם דגברא קפדנא הוא דהא אין סמוכין על שלחנו אפילו במידי דאית
להו מעלמא קפיד הכא דלאו גברא קפדנא הוא דהא סמוכין על שלחנו כי קא
קפיד במידי דקא חסר ליה במידי דאית להו מעלמא לא קפיד מאי סגולה רב
חסדא אמר ספר תורה רבה בר רב הונא אמר ודיקלא דאכיל מיניה תמרי וכן
אמר ריש לקיש לא זכתה תורה לאב אלא שבח נעורים בלבד ורבי יוחנן אמר
אפילו פציעה פציעה ס"ד אפילו רבי אלעזר לא קמיבעיא ליה אלא חבלה
דאפחתה

דכתיב כי טוב לו עמך. הר"א ברה"י היה גורם כשכיר כחושב יתיה עמך (ויקרא כה) דמהאי קרא דריש ליה בספרי וכן נראה
דההוא קרא צנוי כמיז אכל כי טוב לו עמך אינו אלא סיפור דברים צעלמא דכתיב והיה כי ילמך העבד לא אלא מעמך כי
אהבך ואת ביתך כי טוב לו עמך ור"י אומר דאפילו גרסי כי טוב לו עמך ניהא דמדקאמר כי טוב לו עמך ש"מ שכן צריך לעשות:
והא מציאה דמעלמא קאתי וקפיד. האי פירכא לא הוי אלא למ"ד לא גדול גדול ממא אכל לשמואל איכא טעמי טובא גבי מליאה
דמריה אלא אצוי דגבי חבלה לא שייך האי טעמא א"י אפי' לשמואל צעי אמאי לא אמר דחבלה שמריה אלא אצוי ומשני כיון
דאית לה צערא דגופא לא קפיד אצוי וקטן נמי לא ירינהו אלא: וכן ר"י ור"א אלא אחרים שחבלו בה חייבין ליתן לאביה.
וא"ת מאי קושיא הא אוקמא קמייתא בשבת ובתרייתא דקתני צצמו של אחרים קטנים יעשה להם סגולה דילמא מיירי בשאר דברים
כגון נזק ועבר וי"ל דמסתמא הוי דומיא דזכרים דיעשה להם סגולה דידהו מיירי אפי' בשבת שאין מעשה ידיהם לאב ועוד נוכל לפרש
דהא דקתני צצמו וצצמותיו פטור היינו דוקא בשבת וסבירא הוא דלית לן למפטריה משום דסמוכים על שולחנו אלא משבת ולא משאר
דברים דבכל מקום מעשה ידיה לאב תחת מונות דגבי אשה ועבד עברי וכנעני וצמו שמוכר בכל מקום עשה עמי ואינו זך ולפי'
א"ש דלא מני לאוקמא בתרייתא בשאר דברים חוץ משבת דבשאר דברים אפי' צנו וצנותיו שלו חייב וכן משמע דמטעם סמוכים על
שולחנו אין לפטור אלא משבת דפריך לעיל אי בסמוכים גדולים יתן להם מיד וכו' לאציהן צעי למיתב משמע דמשום לאוקמא בסמוך
פריך ללאציהן צעי למיתב וזו אי משום דמריה ליה למיאה הא לשמואל אין מליאה גדול אלא אי מיירי בשבת ניהא דאביה
הוא כיון שהוא זן אותן דשבת שלהם יהיה לאב דכפרישית וסבירא המקשה דאפי' לא יהיו מעשה גדולים לאב אע"פ שהוא זן אותן מ"מ
היכא דאית מעלמא כשבת סבירא הוא שיהיה לאב והא דפריך והא מליאה דמשמע דאי הו"ל דשבת לאב הוה ניהא ולא הוה קשה ליה
ממליאה אונק ועבר וריפו וצבת דלא הוי לאב משום דמליאה דמאי טפי למעשה ידיה דלמחר צריש מליאה האשה (כמותו דף ק. וספ.) מליאה
כהעדרה שעי' דהחך דמי אף מני למימר דהא דקאמר אי בסמוכים היינו אליה דמ"ד לאו גדול גדול ממא וממני למליאה:
הבא דלאו איניש דקפיד בו. וא"ת וכיון דמן הדין שבת לאב דקאמר דבאניש קפדנא חייבין ליתן שבת לאב אפילו כשאינם
סמוכים לפחות להעדרה ומן התורה היא של אב דדרשין צריש קדושין (ד' ג.) ובסוף אלו נערוה (כמותו ד' מ.) וצנערה
שנתפתה (שם ד' מו.) כי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרצו אף בת מעשה ידיה לאציה א"כ מה ראו חכמים
דבגברא דלא קפדן אמר צבת קטנה של אחרים יעשה לה סגולה אפילו בשבת ושמה אמהו חכמים דעתו של אב ויודעים שמוחל
להם משום צערא דגופייהו צמידי דלא חסר ציה ואתו להו מעלמא:

א"ל לא זכתה תורה לאב אלא שבח נעורים בלבד. לסימנא
צעלמא נקט האי לישנא כדפי' ואפי' פלגה צפניה דאפחתה
מכספה קסבר רב דלית ליה לאב מידי וכן ר"ל לקמן ור"י פליג
וס"ל דאם פלגה צפניה חבלתה של אב וא"ת והיכי פליגי רב
ור"ל ארי יוחנן והא צריש נערה
[שנתפתה] (כמותו ד' מנ: וספ.)
משמע צצרייתא דחבלה דפלגה
צפניה הווא לאב וי"ל דהתם מיירי
בפחיתת כסף שעד ימי צגרות
שתלא מרשות אב שהיתה נפתה דבר
מועט אס היה רוצה למוכרה אותו
דבר מועט כ"ע מדורו דלאב הווא
דהיינו שבת נעורים גמורים והכא
נחלקו בכל הפחיתת שהיא נפתת
כל ימיה צצפניה ו' אף לאחר שכלו
ימי הנעורים דס"ל לרב ולר"ל דדידה
הוי ור' יוחנן סבר דהואיל ואירע
פחיתת זו צנערה תהא כולה לאב
א"י הכא צמה שהיא נפתת לקדושין
דס"ל לרב ולר"ל דלא זכי ליה אלא
קדושין ממא והתם דהפסד מעשה
ידיה דלא תמנא לה קוים:
כאן בסמוכין ע"י שדחנו בו.
אורי' למ"ד צפרק קמא דצ"מ
(ד' יב: וספ.) גבי מליאת צנו וצמו
הקטנים שהו לאב לא גדול גדול
ממא ולא קטן קטן ממא אלא גדול
וסמוך על שלחן אצוי וזה קטן וקטן
שאין סמוך על שלחן אצוי וזה גדול
אין חילוק צין חבלה שחבר חבל
בו למליאה אכל חבלה שחבר חובלין
צנו הוי דידהו ואפילו בסמוכים
דמפרש לקמן דכיון דאית להו צערא
דגופייהו ולא חסר לא קפיד אכל
לשמואל דלמחר התם קטן קטן ממא
הוי מליאת קטן לאצוי אפי' אין סמוך
על שולחנו דמפרש טעמא התם
ששעה שמואלה מריה אכל אצוי
וגדול אפי' סמוך על שלחנו מליאתו
לעצמו דכיון דלא חסר לא קפיד
וגם אין מריה אכלו אכל הכא שהאב
חובל אס הוא סמוך אפי' גדול הוי
לאב דכיון דחסר קפיד ואס אין סמוך
אפי' קטן הוי לעצמו דכיון דאית ליה
צערא דגופא אין מריה לאצוי וצחצלו
צנו אחרים אפי' סמוכים וקטנים הוי
דידהו כיון דלא חסר וגם אין מריין:

דכתיב כי טוב לו עמך. הר"א ברה"י היה גורם כשכיר כחושב יתיה עמך (ויקרא כה) דמהאי קרא דריש ליה בספרי וכן נראה
דההוא קרא צנוי כמיז אכל כי טוב לו עמך אינו אלא סיפור דברים צעלמא דכתיב והיה כי ילמך העבד לא אלא מעמך כי
אהבך ואת ביתך כי טוב לו עמך ור"י אומר דאפילו גרסי כי טוב לו עמך ניהא דמדקאמר כי טוב לו עמך ש"מ שכן צריך לעשות:
והא מציאה דמעלמא קאתי וקפיד. האי פירכא לא הוי אלא למ"ד לא גדול גדול ממא אכל לשמואל איכא טעמי טובא גבי מליאה
דמריה אלא אצוי דגבי חבלה לא שייך האי טעמא א"י אפי' לשמואל צעי אמאי לא אמר דחבלה שמריה אלא אצוי ומשני כיון
דאית לה צערא דגופא לא קפיד אצוי וקטן נמי לא ירינהו אלא: וכן ר"י ור"א אלא אחרים שחבלו בה חייבין ליתן לאביה.
וא"ת מאי קושיא הא אוקמא קמייתא בשבת ובתרייתא דקתני צצמו של אחרים קטנים יעשה להם סגולה דילמא מיירי בשאר דברים
כגון נזק ועבר וי"ל דמסתמא הוי דומיא דזכרים דיעשה להם סגולה דידהו מיירי אפי' בשבת שאין מעשה ידיהם לאב ועוד נוכל לפרש
דהא דקתני צצמו וצצמותיו פטור היינו דוקא בשבת וסבירא הוא דלית לן למפטריה משום דסמוכים על שולחנו אלא משבת ולא משאר
דברים דבכל מקום מעשה ידיה לאב תחת מונות דגבי אשה ועבד עברי וכנעני וצמו שמוכר בכל מקום עשה עמי ואינו זך ולפי'
א"ש דלא מני לאוקמא בתרייתא בשאר דברים חוץ משבת דבשאר דברים אפי' צנו וצנותיו שלו חייב וכן משמע דמטעם סמוכים על
שולחנו אין לפטור אלא משבת דפריך לעיל אי בסמוכים גדולים יתן להם מיד וכו' לאציהן צעי למיתב משמע דמשום לאוקמא בסמוך
פריך ללאציהן צעי למיתב וזו אי משום דמריה ליה למיאה הא לשמואל אין מליאה גדול אלא אי מיירי בשבת ניהא דאביה
הוא כיון שהוא זן אותן דשבת שלהם יהיה לאב דכפרישית וסבירא המקשה דאפי' לא יהיו מעשה גדולים לאב אע"פ שהוא זן אותן מ"מ
היכא דאית מעלמא כשבת סבירא הוא שיהיה לאב והא דפריך והא מליאה דמשמע דאי הו"ל דשבת לאב הוה ניהא ולא הוה קשה ליה
ממליאה אונק ועבר וריפו וצבת דלא הוי לאב משום דמליאה דמאי טפי למעשה ידיה דלמחר צריש מליאה האשה (כמותו דף ק. וספ.) מליאה
כהעדרה שעי' דהחך דמי אף מני למימר דהא דקאמר אי בסמוכים היינו אליה דמ"ד לאו גדול גדול ממא וממני למליאה:
הבא דלאו איניש דקפיד בו. וא"ת וכיון דמן הדין שבת לאב דקאמר דבאניש קפדנא חייבין ליתן שבת לאב אפילו כשאינם
סמוכים לפחות להעדרה ומן התורה היא של אב דדרשין צריש קדושין (ד' ג.) ובסוף אלו נערוה (כמותו ד' מ.) וצנערה
שנתפתה (שם ד' מו.) כי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרצו אף בת מעשה ידיה לאציה א"כ מה ראו חכמים
דבגברא דלא קפדן אמר צבת קטנה של אחרים יעשה לה סגולה אפילו בשבת ושמה אמהו חכמים דעתו של אב ויודעים שמוחל
להם משום צערא דגופייהו צמידי דלא חסר ציה ואתו להו מעלמא: